

به نام خدا

سرمایه فکری سازمان

- مبانی نظری سرمایه فکری و مدیریت آن

- مدل های سنجش سرمایه فکری سازمان ها

- سنجش سرمایه فکری و سازمان دانش بنیان ایران

مؤلفین:

دکتر رضا حسونی، دکتر محمد رمضان

سروشناسه	:	حسنی، رضا - ۱۳۲۸
عنوان و نام پدیدآور	:	سرمایه فکری سازمان: مبانی نظری سرمایه فکری و مدیریت آن... / مؤلفین رضا حسنی، مجید رمضان.
مشخصات نشر	:	تهران، آتنگر، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	:	۲۴۰ ص: مصور، نمودار، جدول
شابک	:	۷۵,۰۰۰ ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۰۴-۳۱-۰
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	واژه‌نامه.
یادداشت	:	کتابخانه.
موضوع	:	سرمایه فکری
موضوع	:	سرمایه فکری -- مدیریت
موضوع	:	ذیروی انسانی -- مدیریت
شناسه افزوده	:	رمضان، مجید - ۱۳۶۰
ردیبندی کنگره	:	ردیبندی کنگره
ردیبندی دیوی	:	ردیبندی دیوی
شماره کتابخانه ملی	:	۲۶۸۱۷۵۲

انتشارات آتنگر

عنوان: سرمایه فکری سازمان

مؤلفین: دکتر رضا حسنی، دکتر مجید رمضان

صفحه آرایی و طراحی جلد: همتا بیداریان

ناشر: آتنگر

تیراژ: ۱۰۰۰

چاپ اول: سال ۱۳۹۰

قیمت: ۷۵,۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۰۴-۳۱-۰

تلفن مرکز پخش: ۶۶۵۶۵۳۳۶-۸

آدرس: تهران - خیابان جمالزاده جنوبی - روبروی کوچه رشتچی - پلاک ۱۴۴ - طبقه همکف و واحد ۲

www.ati-negar.com

(هرگونه کپی و نسخه‌برداری از مطالب این کتاب ممنوع می‌باشد).

فهرست مطالب

۱ مقدمه

فصل اول: سرمایه فکری در سازمان: مفهوم، ابعاد و خاستگاه

۱۱	۱-۱ مقدمه
۱۲	۱-۲ تمایز بین دارایی‌های ملموس و دارایی‌های ناملموس
۱۴	۱-۳ دارایی‌های ناملموس و دارایی‌های فکری
۱۵	۱-۴ دارایی‌های فکری و دارایی‌های ناملموس: تفاوت‌های حسابداری
۱۶	۱-۵ سازمان دانش بنیان و دارایی‌های فکری
۱۸	۱-۶ سرمایه فکری
۱۸	۱-۷ جوامع صنعتی و جوامع دانشی
۱۹	۱-۸ تعریف سرمایه فکری
۲۲	۱-۹ طبقه‌بندی سرمایه فکری
۲۵	۱-۱۰ سرمایه انسانی
۳۰	۱-۱۱ سرمایه انسانی عمومی و سرمایه انسانی ویژه سازمان
۳۱	۱-۱۲ سرمایه اجتماعی
۳۲	۱-۱۲-۱ سرمایه اجتماعی از دیدگاه بوردیو
۳۲	۱-۱۲-۲ سرمایه اجتماعی از دیدگاه کلمن
۳۳	۱-۱۲-۳ سرمایه اجتماعی از دیدگاه پونتام
۳۴	۱-۱۳ تئوری‌های سرمایه اجتماعی
۳۴	۱-۱۳-۱ تئوری پیوندهای ضعیف
۳۵	۱-۱۳-۲ تئوری شکاف ساختاری
۳۶	۱-۱۳-۳ تئوری منابع اجتماعی
۳۶	۱-۱۴ ابعاد سرمایه اجتماعی
۳۷	۱-۱۴-۱ بعد ساختاری سرمایه اجتماعی
۳۷	۱-۱۴-۲ بعد رابطه‌ای سرمایه اجتماعی

۳۹	۱-۱۴-۳ بعد شناختی سرمایه اجتماعی
۳۹	۱-۱۵ سرمایه اجتماعی و سازمان
۴۵	۱-۱۶ سرمایه ساختاری
۴۵	۱-۱۷ سرمایه ساختاری و فرهنگ سازمانی
۴۶	۱-۱۸ نوع شناسی سرمایه ساختاری
۴۸	۱-۱۹ پیشینه و خاستگاه سرمایه فکری
۵۳	۱-۲۰ شکل گیری جنبش سرمایه فکری
۵۸	منابع فارسی:
۵۸	منابع انگلیسی:

فصل دوم: مدیریت سرمایه‌های فکری

۶۱	۲-۱ مقدمه
۶۱	۲-۲ مدیریت سرمایه فکری
۶۵	۲-۳ مدیریت دانش
۶۹	۲-۴ ارتباط بین مدیریت دانش و مدیریت سرمایه فکری
۷۲	۲-۵ شبکه سرمایه فکری
۷۹	۲-۶ عملیاتی کردن مفهوم مدیریت سرمایه فکری
۸۰	۲-۷ عوامل اثرگذار بر انتخاب رویکرد مدیریت سرمایه فکری
۸۳	منابع:

فصل سوم: مدل‌های سنجش و گزارش‌دهی سرمایه‌های فکری (بخش اول)

۸۵	۳-۱ مقدمه
۸۶	۳-۲ ضرورت سنجش سرمایه فکری
۹۱	۳-۳ مبانی نظری سنجش سرمایه‌های فکری
۹۲	۳-۴ اهداف اندازه‌گیری سرمایه فکری
۹۳	۳-۵ مزایای سنجش سرمایه فکری
۹۴	۳-۶ محدودیت‌های سیستم‌های سنجش موجود

۹۴	۳-۷ دشواری‌های سنجش سرمایه فکری
۹۵	۳-۸ طبقه‌بندی سیستم‌های سنجش سرمایه فکری
۱۰۰	۳-۹ مدل‌های اندازه‌گیری سرمایه فکری
۱۰۲	۳-۱۰ حسابداری منابع انسانی
۱۰۵	۳-۱۱ روش Q توابین
۱۰۶	۳-۱۲ برگه متوازن نامحسوس
۱۰۸	۳-۱۳ مدل کارت امتیازی متوازن
۱۱۱	۳-۱۴ هدایت‌گر اسکاندیا
۱۱۵	۳-۱۵ ارزش ناملموس محاسبه شده
۱۱۶	۳-۱۶ روش بروکینگ
۱۱۹	۳-۱۷ نمایشگر دارایی‌های ناملموس
۱۲۲	۳-۱۸ روش انجمن توسعه صنعتی و تجاری دانمارک
۱۲۵	۳-۱۹ شرکت ICM
۱۲۷	۳-۲۰ روش لیوبویتز و رایت
۱۲۹	۳-۲۱ بررسی تجربی گوتری و پتی
۱۳۱	۳-۲۲ روش لیوبویتز و سوئن
۱۳۳	۳-۲۳ گزارش‌دهی سرمایه فکری در گزارش‌های سالیانه در شرکت‌های ایرلند
۱۳۴	۳-۲۴ الگوی روس
۱۳۶	منابع:

فصل چهارم: مدل‌های سنجش و گزارش‌دهی سرمایه‌های فکری (بخش دوم)

۱۳۹	۴-۱ مقدمه
۱۳۹	۴-۲ روش ادوینسون و مالون
۱۴۱	۴-۳ رویکرد شاخص سرمایه فکری
۱۴۲	۴-۴ روش استوارت
۱۴۲	۴-۵ روش بونیتس
۱۴۶	۴-۶ رویکرد نقشه دارایی‌های دانش
۱۴۸	۴-۷ مدل چن، رزو و کی

۱۵۰	۴-۸ روش مالی اندازه‌گیری دارایی‌های ناملموس
۱۵۱	۴-۹ مطالعه دیابلوس
۱۵۵	۴-۱۰ روش سینسا، مولینرو و کویروز
۱۵۹	۴-۱۱ روش گوه و لیم
۱۵۹	۴-۱۲ روش لیم و دالیمور
۱۶۵	۴-۱۳ مدل گزارش‌دهی سرمایه فکری چونگ
۱۶۷	۴-۱۴ روش وانگ و چنگ
۱۷۱	۴-۱۵ چارچوب اندازه‌گیری سرمایه فکری در دانشگاه ژوهانسبورگ
۱۷۵	۴-۱۶ ارزش افزوده به عنوان یک شاخص سرمایه فکری
۱۷۷	۴-۱۷ مقایسه مدل‌ها و روش‌های اندازه‌گیری سرمایه فکری
۱۸۵	منابع

فصل پنجم: سنجش سرمایه فکری در دو سازمان دانشی:

مطالعه موردی دو سازمان دانش بنیان ایرانی

۱۸۷	۵-۱ مقدمه
۱۸۸	۵-۲ پژوه تحقیقاتی شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی سرمایه فکری در یک سازمان دانش بنیان
۱۸۸	۵-۲-۱ متادلوزی ایجاد مدل مفهومی
۱۸۸	۵-۲-۲ شناسایی مؤلفه‌های اصلی ارزیابی سرمایه فکری در دانشگاه
۱۹۱	۵-۲-۳ انتخاب شاخص‌های ارزیابی سرمایه فکری
۱۹۱	۵-۲-۴ تحلیل محتوا
۱۹۲	۵-۲-۵ آنتربوی
۱۹۴	۵-۲-۶ آزمون سنگریزه
۲۰۰	۵-۲-۷ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۰۱	۵-۳ طراحی مدل اندازه‌گیری و گزارش‌دهی سرمایه فکری در یک واحد دانشگاهی
۲۰۳	۵-۳-۱ دستورالعمل "سرمایه فکری" دانمارک
۲۰۴	۵-۳-۲ تجربه مریتم
۲۰۴	۵-۳-۳ تجربه ریکاردیس
۲۰۵	۵-۳-۴ ARC تجربه

۲۰۵	۵-۳-۵ معیارهای پیشنهادی اولیه.....
۲۰۶	۵-۳-۶ انتخاب معیارهای مدل پایه
۲۱۳	۵-۳-۷ پرسشنامه مورد استفاده در تحقیق.....
۲۲۰	۵-۳-۸ بررسی امکان‌سنجی گردآوری اطلاعات مورد نیاز برای محاسبه ریزمعیارها.....
۲۳۰	منابع:.....
۲۳۱	واژه‌نامه

مقدمه

در سال‌های اخیر، سازمان‌ها و شرکت‌های مختلف، پیوستن به روند دانش را آغاز کرده‌اند و مفاهیم جدیدی مانند کار دانشی^۱، کارگر دانشی^۲، مدیریت دانش^۳ و سازمان‌های دانش بنیان^۴، خبر از شدت یافتن این روند می‌دهند. پیتر دراکر، از دانشمندان مدیریت، با به‌کارگیری این واژگان، خبر از ایجاد نوع جدیدی از سازمان‌ها می‌دهد که در آن‌ها به‌جای قدرت بازو، قدرت ذهن حاکمیت دارد؛ سازمانی که در آن، ارزشمندترین دارایی، سرمایه فکری می‌باشد و دارایی‌های فیزیکی مانند ماشین‌آلات از اهمیت کمتری برخوردار هستند. بنابراین، سرمایه فکری به عنوان عامل ارزش‌آفرین برای سازمان، اهمیت بیشتری نسبت به گذشته پیدا کرده‌است.

امروزه مباحث مریبوط به سرمایه فکری، نوآوری و ایجاد ارزش (یا ارزش افزوده)^۵ از جمله موضوعاتی هستند که علاوه بر محیط‌های حرفه‌ای و دانشگاهی، توجه ویژه مدیران، سرمایه‌گذاران، نهادهای اقتصادی و دولتها را نیز به خود جلب کرده‌اند. بر طبق گزارش سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)^۶ در سال ۲۰۰۸، بسیاری از شرکت‌ها در زمینه آموزش کارکنان، تحقیق و توسعه، روابط با مشتری و نظام‌های اداری و کامپیوتري سرمایه‌گذاری کرده‌اند. میزان این سرمایه‌گذاری‌ها که در حال رشد بوده و غالباً به حوزه سرمایه فکری توجه دارند، نسبت به سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در حوزه سرمایه‌های مالی و فیزیکی در حال افزایش می‌باشد. به‌طورکلی، بیشتر تحقیقات انجام شده در زمینه سرمایه فکری بر سه موضوع اصلی تأکید دارند که عبارتند از:

- ✓ علل تفاوت بین ارزش دفتری^۷ یک شرکت و ارزش دارایی‌های فیزیکی آن چیست؟
- ✓ دارایی‌های ناملموس چه هستند؟
- ✓ چه چیزی ارزش این دارایی‌های ناملموس را مشخص می‌کند؟

این کتاب با استفاده از ادبیات موجود در زمینه سرمایه فکری و به پشتونه فعالیت‌های تحقیقاتی انجام شده، به معرفی مبانی نظری سرمایه فکری و مدل‌ها و روش‌های سنجش آن می‌پردازد.

1- Knowledge Work

2- Knowledge Worker

3- Knowledge Management

4- Knowledge based Organization

5- Value Added

6- Organization for Economic Cooperation and Development

7- Book Value

همچنین، به منظور کاربردی نمودن مندرجات این نوشتار، نتایج مطالعات موردی دو سازمان دانش بنیان در طراحی مدل بومی سنجش سرمایه فکری در فصل جداگانه‌ای به رشتہ تحریر آمده است.

بدون تردید، رهیافت‌های این کتاب، آموزه‌های گرانقدرتی را برای غنا بخشیدن به اندوخته‌های نظری و بهبود رویکردهای علمی در اختیار مدیران اجرایی سازمان‌های دانش محور قرار داده، چارچوب مناسبی را برای سنجش و مدیریت سرمایه فکری پیش روی می‌نهد. در پایان، از زحمات آقایان محسن خدابخشی و توحید علوی که همکاری‌های ارزشمند علمی و دلسوزانه‌ای را در تهیه این کتاب مبذول داشته‌اند، تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.